پښتو ژباړه: رحمت آریا ۲۰۲۴/۰۵/۰۲

د افغانستان سیاسي - تأریخي - جغرافیوي ژورنال
شپږم توک

۳۷۴ مه پرله پسي برخه

کابل
او د افغانستان سویل – ختیځ

ایدیت:
ډاکتر لودویگ آدمک

AKADEMISCHE DRUCK- u. VERLAGSANSTALT
GRAZ – AUSTRIA

1985

ریښخور پائین: ـ ۳۴، ـ ۶۹: : دا د کابل د چاردهي په دري کې د ریښخور بالا د شمال په تقریباً ۱۲ مایلی کې او د „قلعهٔ پتهو؟ / فتو- ژ„ [1] د سویل په ۱ مایلی کې یو کلی دی. ریښخور پائین یا کوز ریښخور له بر ریښخور څخه د یوهٔ غرني مهمیز په وسیلې جلا سوی چې ډېر لوړوالی نـهٔ لري. استوګن وګړي: تاجیکان، قزلباشان او بارکزي، د دوی هره ډله خپل ځانته خپلي کلا ګاني لري. ویل سوي چې د دواړو ریښخونو د کلیو تر منځ د کابل د سیند له پاسه یو ډبرین پل تـیـر سوی دی. „آی. بي. سي„

* **ریوا:** [2]: ۴ – ۳۵، ۵۷ – ۶۸ „ن„: دا د لغمان په ولایت کې، د غوربند د سیند د یو څانګي „جرِ نمک آو„ [3] په اوږدو کې یو کلی دی.

* **ریو کک:** [4]: ۳ – ۳۴، ۶ – ۶۷ „ن„: دا د بامیانو په ولایت کې د „پیتاو قول„ [5] په سویل لویدیځ کې د „وَرَس„ [6] په سیمي کې یو کلی دی.

---

1 -Kala -i- Pathu
2 -RIWA
3 -Jar -i- Namakao
4 -RIWKAK
5 -Pitaoqol
6 -Waras area

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزي بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

روباه : [7]: دا د ,,ګل کوه,, [8] په غرنی لړی کي د غزني او د ,,جرماتو,, [9] د دري تر منځ یو کوتل دی. دا کوتل په همدې غرنی لړی کي د ,,ګال بوري,, [10] د کوتل کښ مټ ځانګړتیاوې لري. ﴿براد فوټ﴾

* **رُباط**: وګورئ: رَباط

رُباط : ـ ۳۳، ـ ۶۸: دا د خروار په سویل لویدیځ لوري کي د ,,کوهٔ رباط,, ,,کوهٔ سر,, او ,,کوهٔ ګـربد/ ګوربت – ژ,, [11] له دیو ښخه د اوبو د راټولیدلو ځای دی چي یوه پراخه دره جوړوي او په منځ کي یو شمـبـر ښنګیزي اوږدي تنګي دري دي چي له دوړاو خواوو مخ خلاصي دي. د دري په سر کي ۳ لاري تـیـري سوي چي په ,,شلګهر غر,, [12] باندي منتهي کـېـږي؛ دا لاري دا دي:

۱		له ګربد/ ګوربت – ژ ښخه تر باط پوري : وګورئ: ګربد: Gurbed;
۲	او	کوتل ِ ستر نی Kotal -i- Satarnai او کوتل آرده Kotal- i –Arda: دا دواړو کوتلونه د آسونو د تګ لپاره مناسب
۳		دي او دواړه ئـي د کربد کوتل ته ورته دي.
		﴿ګریسباخ﴾

په دي نوم یو کلی په ۳۴ – ۳۳، ۴۲ – ۶۸ ,,ن,, کي موقعیت لري. ﴿لودویګ آدمک﴾

رُباط ـ ۳۴، ـ ۶۹ : دا د چاریکارو په سویل ختیځ کي د کلیو یوه ډله ده چي د تاجیکانو ۲۰۰۰ کورنی په کي میشتي دي. ﴿یومي معلومات﴾

رُباط: وګورئ: زک: زاک

* **رودات:** [13]: ۱۵ – ۳۴، ۳۴ – ۷۹ : رودات د ننګرهار د ولایت یوه ولسوالي ده چي ۶۶۱ کیلومتر مربع مساحت لري او د وګړو شمـېـر ئـي چي بزګري پرګني دي د ۳۳۱۸۰ تر ۳۴۴۱۰ تنو تر منځ اټکل سوی دی. دا ولسوالي له شمال لوري له سرخ رود او کامي، له ختیځ لوري له بتي کوټ او شینوارو، له سویل لوري له اچین او دهٔ بالا /هسکي مینې – ژ او له لویدیځ لوري له پیچیر آګام او چپ رهار سره کرښه لري. رودات ۴۹ کلي لري چي ۱۳ ئـي له ۵۰۰ تنو ډېـر استوګن وګړي لري. لنډ مهالي مجلي دا کلي په لاندي ډول لیست کړي دي:

بازار		حصار شاهي		Kan -i- Mohmand		کان ِ محمد	
Qala -i- Murji	قلعهٔ مُرجي	Chaghari	چغري	Qala -i- Miran	قلعهٔ میران	Chachi Qala	چاچي قلعه
Zarbacha	زرباچا	Qarya-i-Zakhel	قریهٔ زاخیل	Qarya -i- Diwan	قریهٔ دیوان	Koza Qala	کوزه کلا
Kamar	کمر	Zeno	زینو	Banda	بانډه	Barbalu	باربالو
Qarya-i-Sare Pay (Seh Pay)		قریهٔ سیر پای ,,سهٔ پای,,		Roghani (Roghali)		روغاني ,,روغالي,,	

[7] -Waras area
[8] -Gulkoh Range
[9]-Jarmatu
[10] -Galbauri pass
[11]-Koh -i- Robat, Koh- i -Sar, and Koh -i- Gurbed
[12] -Shilghar
[13]-RODAT

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

Sangar (Sangar Bero)		سنگر (سنگر بیرو)		Mazina (Narta)		مزینه (نارته)	
Gazwabi (Gazwani)		گزوابي (گزواني)		Dushah	دوشش	Metrani	میتراني
Hindrani Ulya		هندراني علیا		Banduk	بندوک	Maduh	مدوح
فرخ شاه خیل		Laghar Joy		لغار جوی		هندراني سفلی	
Kandigan	کندیگان	Terili (Karili)		تـیـریلي (کریلي)		سید احمد خیل	
حیدرخیل		Qala -i-Jaba		قلعـهٔ جبه		Zango Kach	زانگو کڅ
Qala -i -Ata Khan (Changira)		قلعـهٔ عطاخان (چنگیره)		Saadatmand (Qara -i- Saadat)		سعادتمند (قلعـهٔ سعادت)	
Kheder Khali		خضر خالي؟/ خیل ـژ		Manzanai,	منزاني	Khatwanai	خطواني
ښایسته خیل		Kadai	کادي	Koz Balu	کوز بالو	حصارک	
Anar Khel	انارخیل	Tawus Khel,		طاووس خیل		Shayesta Khel	
Katraghi	کتراغي	Tatang	تـتـنـگ	Bara Khel	باړه خیل	Qarya -i- Dawani	قریـهٔ داواني
قلعـهٔ جابر		قریـهٔ شاهد خیل		قریـهٔ نادر		Qawai	قوي
Kadra	کدره	Spola	سپوله	Parsha Khel	پرشا خیل	Sipaya	سه پایه
Kaihan		کیهان		Kambalo	کمبالو	آخوند زاده	

* **روغاني:** [14]: ۱۴ – ۳۲، ۳۲ – ۷۰ (ن): دا د ننګرهار په ولایت کې د شاهي کوټ د سویل لویدیځ په نیـړدې ۳ مایلی کې د کابل د سیند د یوې ځانګې په اوږدو کې یو کلی دی.

روغاني ګردن: [15]: ۳۸ – ۳۴، ۴۳ – ۶۶ (ج): لوړوالی: ۱۱۷۰۰ فیټه: دا د (بند امیر – هري رود) [16] په اوب یللونکي یا آبریز کي یو کوتل دی چي له سرِ جنګل څخه تر یخ ولنګ پوری سرک وربانديٰ تـېـرېـږي. د سرِ جنګل له کلي (خواجه جوش) [17] څخه یو سرک په اساسي دري ورخـېـږي (چي له دې کلي پورته د ګرم آو) [18] په نوم یادېـږي) او بیا د میتلند په وینا چي د ۱۸۸۵ز کال د اکتوبر په میاشت کې په دې لاري تللی دی، دا سرک د (دهانِ سرخ ګلي) [19] له ډبریني خولي څخه تـېـرېـږي او د مایل د ثلث له واټن وروسته (کهنه دِه) [20] ته رسـېـږي.

دلته یوه کوچنۍ خامه کلا ده چي ګرد چاپیره ئـې د هزاره ګانو جونګړي راتاو دي. دا کلا د درې په شمال کې له غرونو د راوتلي تیټ مسلط ځای پر سر ودانه سوې او له کلا جلا یو برج لري چي له پاسه پر سیند باندې مسلط ولاړ دی. دا د (ګرم آو) د مشر، قاسم علي بیګ استوګنځی دی. له ده کهنه لږ ورهاخوا او د درې په مقابل (سویل) لور کې د (تخته) [21] د منځغري خولـهٔ ده.

له کهنه دِه څخه یوه لاره تر غرونو لاندې د درې په شمالي اړخ کې تللې ده چې له ۲۰۰ تر ۱۵۰ یارډو پورې ارته ده. دلته ډېـره لږ کرهنه سوې ده او ولې کوچنۍ ونې په کې پریمانه دي. شمال لور ته غرونه ستوغ او دنګ دي. په بله خوا کې له درې سره بلافاصله جوخت غرونه دي چې د شا د غرونو مهمیزونه دي. لاره ځینو ځایونو کې په ځانګړي توګه په هغو ځایونو کې چې د سیند اوبو وړې ده تـنګه کـېـږي چې ان تر نسبتاً ۱ مایل پورې همداسې ده خو دا لاره بیرته

---

14 -ROGHANI
15 -ROGHANI GARDAN
16 -Band -i-Amir- -Hari Rud watershed
17 -Khwaja Josh
18 -Garmao
19 -Dahan -i -Surkh Guli
20 -Kohna Deh
21 -Takhta glen

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په خیر و لولۍ

په آسانۍ سره پراخيدای سي. يوه لاره ليدل کېږي چي په سويل کې پورته ختلې ده او ويل کېږي چي دا لاره شهرستان ته تللې ده.

روګون: يا: روجان، ريګان: [22] : ــ ۳۴، ــ ۶۹: دا له «بېلوت» [23] څخه تر «خوردکابل» [24] پورې د سرک په اوږدو کې د غلزيو يو کلی دی چي له خورد کابل څخه نېږدې ۱۵ مايله ليرې موقعيت لري. (آی. بي. سي)

روجان: وګورئ: روګون

روکيان: يا: راکيان: يا: روقيان: [25]: ۵۹ ــ ۳۳، ۴۰ ــ ۶۹ «ن»: دا د کورم په درې کې له علي خيلو ۴ مايله او د غزني د سرک له لارې له کوهاټ څخه ۱۶۵ مايله ليرې يو کلی دی. دلته دره د نيم مايل په اندازې تنګه کېږي چي په دواړو غاړو کې ئې دنګې مسلطې غرنۍ څوکې ولاړې دي او د سرو په ونو ډکې او پوښلې دي. دلته ۳۰ کورونه دي او شاو خوا ډېر نور خوارهٔ وارهٔ کورونه هم سته چي ګرد چاپيره ئې د ميوو ونې او د جوارو پټي راتاو دي. د کلي اساسي برخه د «هزار درخت» د تنګۍ په خولې کې راغلې او له پاسه ئې يو ناڅاپه د سپين غرهٔ لوړ مسلط مهميز څوړند راغلی دی. دلته انګبين يا شهيد توليد کېږي او ډېر پريمانه دي او تقريباً هر کور ځانته د انګبينو د مچيو ځالې لري.(لمسدن، بېلو)

روشان: دا د چهاردسته هزاره ګانو يوه کوچنۍ څانګه ده.

روښانه: [26] : ۱۲ ــ ۳۳، ۴۲ ــ ۶۹ «ن»: دا د پکتيا په ولايت کې د نادر شاه کوټ په سويل او د تنيو په سويل لويديځ کې يو کلی دی.

روضه: [27]: ۳۵ ــ ۳۳، ۲۷ ــ ۶۸ «ن»: دا د غزني د سويل ختيځ په تقريباً ۲ مايلی کې يو کلی دی چي د زارهٔ ښار د پاتې شونو په منځ کې واقع دی؛ دا ښار د دولسمي پيړۍ په نيماييو کې د غور د پادشاه په لاس ونړول سو. د ښار د ورانيو په منځ چي هر لور ته خورې ورې پرتې وې دغهٔ سوبمن پادشاه د غزني د نامتو سلطان، محمود غزنوي، له مقبرې سره غرض ونهٔ کړ او مقبره ئې ورانه نهٔ کړه.

د مقبرې جوړښت هم د وخت په تېريدلو سره تخريب سوی دی، له مرمرو جوړ د زمريو مات سوي اشکال له نورو کوچنيو قطعاتو سره ټول د دې مقبرې د انګړ او د تهداب پر پخوانۍ ښکلا باندې شاهدي ورکوي.

په خپله قبر ابتدائي او ساده جوړښت لري او مقبره چي يوه مستطيل ډوله کوټه ده ۳۶ فيټه په ۱۸ فيټو کې ارتوالی لري چي پر سر باندې ئې يوه خاورينه ګنبدي جوړه سوې ده. د قبر ډبره د مرمر ډبره ده چي پر مخ ئې ليکنې کيندل سوي دي؛ د پيريو په اوږدو کې د ډېرو زايرينو د راتګ له کبله چي د قبر پر ډبرو ئې لاسونه وهلي دي، دا ليکنې تر ډېره صيقل سوي دي. په مقبره کې دننه د شترمرغ لويې لويې هګۍ، د طاوؤس بڼکې او نور ښکلي خو بې ارزښته شيان

---

22 -ROGUN Or ROJAN, REGAN
23 -Belut
24 -Khurd Kabul
25 -ROKIAN Or RAKIAN, RUQYAN
26 -ROSHANA
27 -ROZA Or RAWDZA

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

راځړول سوي دي. هغي وداني چي په کي د «ستر سوبمن» آثار ځای پر ځای ول د برتانويانو له يرغل مخکي څو دروازې درلودلې او باور دا وو چي سلطان محمود د خپلي بريا په وياړ په «گزرات» کي د «سومنات» [28] له معبد څخه را ايستلې وې. دا دروازې د چندڼ يا صندل له لرگيو جوړې وې چي ۱۸ فيټه لوړوالی او هرې يوې ئـي ۵ فيټه پلن والی او ۳ انچه پريړوالی درلود او پر مخ ئـي په اسلامي سبک ډېـر ښکلي نقش و نگارونه کيندل سوي ول. هماغسي چي ويل سوي چي سلطان محمود دا دروازې په ۱۰۲۴ز کال کي را وايستلې نو دا دروازې بايد تقريباً ۹۰۰ کاله عمر ولري او لا تر اوسه په فوق العاده ښـهٔ حالت کي دي. په ۱۸۴۲ز کال کي کله چي د جنرال نات په مشری برتانوي ځواک غزني له منځه يوړ دا دروازې ئـي په دې هيله را و ايستلې او له ځان سره ئـي هندوستان ته راوړې چي دا دروازې بيرته په گزرات کي پر خپل اصلي ځای يعنی معبد کي کښېـږدي. «د ژباړونکي يادونه: ليکوال له دې ځايه په ماته ژبه تـېـر سوی دی. جنرال نات دا دروازې د هندوانو د خوشحاله کولو او د هغوی د زړونو د لاس ته راوړلو لپاره وايستلې چي گڼي هندوانو ته وښيي چي دا دی موږ ستاسو غچ واخيست» , اوس تصديق سوي چي دا دروازې د سومنات د معبد دروازې نـهٔ وې. تاسو دا دروازې د آگرې په کلا کي ليدلای سئ. «ادعا سوي چي گـُـرز د «ورانکار- ويرانگر – محمود» دی؛ دا هغه لقب دی چي د لوېديځ په تأريخ او رواياتو کي د محمود کورنی ته ورکړل سوی دی؛ دا گرز معمولاً د هغـهٔ مُلا له پلوه ښودل کـېـږي چي د مقبرې خادم او مجاور دی، او هماغسي چي توقع ئـي کـېـږي دا گرز د همدومره ستر اتل له پلوه کارول کيدلو ته منسوب کـېـږي او دومره دروند دی چي د اوسنی عصر نارينه ئـي نـهٔ سي کارولی.

مخکي له دې چي برتانويان دا ځای اشغال کړي دا گرز له دې ځايه وايستل سو چي د برتانويان لاسونو ته ونـهٔ غورځي.

د مقبرې شاو خوا په ښکلو مجللو ښونو او د ميونو په باغونو احاطه سوي دي چي د سيفون په وسيلې خړوبېـږي او پريمانه او ښي اوبـهٔ تر دې ځايه رارسوي؛ دا يو ډېـر ښايسته ځای دی چي د روضې يا د ښ نوم ورکړل سوی دی. د کلي کورونه د لرغونو مهالونو ظاهري بڼه لري.

د زاړهٔ ښار وراني ويجاړې په بې شکلو او زښتو ډېـرو پراخو غونډيو مشتملې دي. د دې ښار له پخواني جلال او پرتم څخه يوازنی پاتي شوني دوه منارونه دي چي له يو بل څخه ۴۰۰ يارډه ليرې دي او ويل کـېـږي چي دا منارونه د دې لرغوني ښار د بازار حدود ول. دا منارونه له خښتو جوړ سوي او ۱۰۰ فيټه لوړوالی او ۱۲ فيټه قطر لري.

معمولاً دا منارونه سلطان محمود ته منسوب کـېـږي. خو دا بايد په هغـهٔ عصر پورې منسوب وبلل سي چي کوفي ليکدود کارول کيدهٔ ځکه د منارونو خښتي په دې ډول ايښودل سوي دي چي په کوفي ليکدود د ډېرليکو او جملاتو استازيتوب وکولای سي. يو منار په خپل منځ کي مارپيچي پوړی يا زيني لري او د منار په تهداب باندي ولاړه ده. کله چي د غور پادشاه د غزني لرغونی ښار نړاوهٔ نو د کورونو او ودانيو نړول ورته آسانه ول، نوموړي کولای سول دا منارونه هم ونړوي خو دا منارونه ئـي ونـهٔ نړول ځکه گومان کـېـږي چي د غور پادشاه د کوم ديني مذهبي احساس له کبله د منارونو له نړولی لاس اخيستی دی. «تورنتون»

روز آباد: يا: قلعـهٔ ارسلا خان: ۲۴ – ۳۴، ۱۶ – ۷۰ «ج»: دا د گندمک پر لاري له جلال آباد څخه ۲/۱ – ۱۲ مايله ليرې يو کلی دی. د ۱۸۷۹- ۱۸۸۰ زکال د پوځي کمپاين په لړ کي دلته يوه برتانوي قرارگاه وه چي ترکيب ئـي بدلون موند ؛ د سرک د شمال په ۸/۷ مايلی کي په کلا کي دننه د پوځي مهماتو او تجهيزاتو يوه زيرمتون وو او يو عمومي باغ

28 -Somnath in Guzerat

ئـي هم درلود. د غلزيو مشر ارسلا خان دغه ځايونه په ډكي كي د ودانيزو چارو له قرار داد څخه د لاسته راغلو پيسو په مرستي ودان كړل. دا كلا په ۱۸۸۵ز كال كي اوسني امير ونړوله؛ د دي كلا د نړولو دليل دا وو چي اعليحضرت نـۀ غوښتل د داسي يوۀ تن كلا دريدلي او ځاى پرېــږدي چي د دۀ نـۀ خوښيدۀ. (آی. بي. سي)

روزني: [29]: دا د غلزيو په سيمي كي يو خط الرأس دى چي د «توركاني ناوې» [30] په لويديځ كي واقع او له «سرمارغي» [31] څخه ئـي جلا كوي. دا خط الرأس د دښتي له سطحي څخه ۱۰۰ لوړوالى لري چي ډېـر ستوغ نـۀ دى او محمد زي توخي غلزي په كي استوګن دي. (براد فوټ)

* **رودكي**: [32]: دا د غزني په ولايت كي د «مرياني» [33] د شمال لويديځ په ۲ مايلى كي يو كلى دى.

* **رود بار**: ۴۴ – ۳۴، ۵۰ – ۶۹ (ن): دا د كابل په ولايت كي د سروبي د شمال ختيځ په شاوخوا ۱۲ مايلى كي د «وزبين خوړ» [34] په اوړدو كي يو كلى دى.

رود: د هغو ځايونو نومونه چي د رود په لغت پيل كـېـږي يو پاړسي اضافت ورزياتېـږي چي د راتلونكي نوم ځانګړتيا وربـاندي روښانه سي.

روكه: يا: **رخه**: [35]: ۱۶ – ۳۵، ۲۸ – ۶۹ (الف) دا د پنجشير په دري كي له بازارک څخه تقريباً ۲ مايله كوز يو كلى دى. دلته د ۱۵۰ تـنو خاصه دارانو قرارګاه هم ځاى پر ځاى ده. هغه قافلي چي له كابل څخه د خاواک د كوتل له لاري ځي معمولاً دا ځاى خپل پينځم منزل جوړوي. (آی. بي. سي)

رستم: دا د دايزنګي هزاره ګانو يوه څانګه ده.

رستم خيل: ۲۷ – ۳۴، ۴۶ – ۶۸ (ج): دا د كابل د لويديځ په نېـږدې ۲۵ مايلى كي د «ايسفک» [36] د كوتل په ختيځ كي باميانو ته د تللي سرک په اوږدو كي يو كلى دى. د رستم خيلو له سيمي سره يوه كوچنۍ علاقه هم ضميمه ده چي د كابل د سيند د غاړي په اوږدو كي موقعيت لري ؛ د دري پلنوالى ئـي دلته له څه دباندي ۱۲ مايلو څخه لږ نـۀ دى، دا دره په بنـۀ ډول خړوبه ده او په ډېـريو برخو كي ډېـره كرهنه په كي سوې ده. دلته شولي لږ كرل كـېـږي خو وربشي او غنم د دي ځاى اساسي كښت او توليد دى. په غرونو كي ئـي لرګي نـۀ سته خو واښـۀ او بوټي ئـي پريمانه دى. د دي ځاى محصول ۲۱۰۰ خرواره دى. استوګن وګړي ئـي سني افغانان «پښتانـۀ -ژ» دي خو دا څرګنده نـۀ ده چي دوى د كومي قبـيـلي دي. (وود)

---

29 -ROZANAI
30 -Turkani Nawa
31 -Sarmargha
32 -RUDAKAI
33 -Mariani
34 -Wuzbin Khwar
35 -RUKA Or ROKHEH
36 -Isphak pass

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همكارى ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيكه ټينګه كړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليكني د ليكنيزې بنې پازوالي د ليكوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليكنه له راليږلو مخكي په خير و لولـئ

رستم خیل: ۳ – ۳۳، ۱۳ – ۶۸ «ن»: دا د غزني په ولایت کي د سردِهٔ روډ په دري کي «پُتوال» [37] ته نیـږدي یو کلی دی.

* **رستو**: [38] : دا د نورستان «پشل» [39] د سیند په اوږدو کي د لغمان په ولایت کي د «گدوال» [40] د شمال ختیځ په تقریباً ۲ مایلی کي یو کلی دی.

سعادتمند: ـ ۳۴، ـ ۷۰ : دا د جلال آباد د ولسوالي د «کوټ» په علاقه داری کي د «کمال خیلو» د شمال په تقریباً ۱ مایلی کي یو کلی دی. استوگن وگړي: تـیـراییان. «جنګیز»

صبری: **سَـبـَـری**: **یا**: **زَمبـَـری**: [41]:۳۴ – ۳۳، ۵۲ – ۶۹: سَبَری د پکتیا د ولایت یوه علاقه داري ده چي ۳۱۳ کیلومتر مربع مساحت لري او د وگړو شمـېـر ئـي چي بزگرې پرگني دي د ۱۶۱۰۸ تر ۲۲۲۴۵ تـنو تر منځ اټکل سوی دی. دا علاقه داري له لویدیځ لوري له موسی خیلو، له سویل لوري له خوست، له ختیځ لوري له «تریازي» او «باک» [42] او له شمال لوري له جاني خیلو سره کربنه لري. سبری یا صبری ۶۰ کلي لري چي ۱۲ کلي ئـي له ۵۰۰ تنو ډېــر استوگن وگړي لري. لنډ مهالي مجلي دا کلي په لاندي ډول لیست کړي دي:

Zavar Kalai (Saidan Khel)	زَوَر: ژور- ژ کلی «سیدان خیل»	Levaneyo Kalai (Lewan Khel)	لیوانیو کلی «لیوان خیل»
Baryaqubi (Saryaqubi Kalai)	بَریعقوبي «سر یعقوبی کلی، کوچنی یعقوبي»	Husain Kalai (Saydan Khel)	حسین کلی «سیدان خیل»
گل دک کلی «گل دک خیل مال»	Khori Kalai خوري کلی	Orri Kalai اوړي کلی	کوز یعقوبي کلی «کوچنی یعقوبي»
Mad Khel (Mangat Khel Mal)	مدخیل «منگت خیل مال»	Sabza Kalai سبزه کلی	Guldak Kalai (Guldak Khel Mal)
Abo Khel ابوخیل	Rahim Kohol رحیم کهول	Umumi Zambar (Umum Zambar)	عمومي زمبر «عموم زمبر»
Lakari (Lori Kalai)	لکړي «لوري کلی»	Okbi (Aqbi)	اوبکي «آق بي»
Guldar Kalai	گل دار کلی	Toda توده	Pari Khel پري خیل
Laghar Kota (Laghar Kot)	لغر کوټه «لغر کوټ»	قلعهٔ کاریز	Sabari سبري
لیوان خیل «لیوال خیل»	Bad Khana باد خانه	Muchi (Mahi Kalai)	موچي «ماهي کلی»
زمبر «نادا کلی»	Sorwi Pan	سوروي پان	Lewan Khel (Lewal Khel)
Nori Kalai نوري کلی	Zardar Kalai (Zar Darah)	زردار کلی «زر دره»	Zambar (Nada Kalai)
ووسکی خندا «خوسکی دنده»	Khatkad خت کد	Sahra Kalai صحرا کلی	Nakam Kalai ناکام کلی
میرزا دین کلی «ناشاپه کلی»	Gulam Kalai (Gulnam Kalai)	گلام کلی «گل نام کلی»	Wos Kai Khanda (Khoskai Danda)
Khal Busat خال بوسات	موسی کوټ	Tor Tangi تورتنگي	Mirzadin Kalai (Nasapa Kalai)
Gedel (Ledor Kale)	گدل «لدورکیل»	Sor Landi (Sorlandi Sayedan Khel)	سور لندی «سورلندي سیدان»

37 -Putwal
38 -RUSTO
39 -Pashal
40 -Gadwal
41 -SABARI Or ZAMBARI
42 -Trayzai, and Bak

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په خیر و لولئ

						خيل»
کړدو «کروړو غلجي شيخ مدي بابا» متي بابا - ژ		Toti Kalai	توتي کلی	Pesho Kalai (Pesho Kalai Meli)		پيشو کلی «پيشو کلی ميلي»
گرچک کلی «کوچک»		Dela Zara (Repal Razar Kala)		دِله زړه «ريپال رزار کلا»: ښايي ډېـره زړه وي - ژ		Karr Do (Kroro Gheljai, Shaykh Madi Baba)
Pira Gul Kota		پيراگل کوټه		پيرجان کلی		Gorchak Kalai (Kochak)
فقيران «فقير آباد خيل»		Kalai (China Kale Khalsat)		چينه کلی «چينه کلی خلسات»		پيراتا غونډۍ مگل/ ښايي پير عطا وي - ژ
Sorobi Kalai (Sorobi Kalai Mirai)		صوبوري کلی «صوبوري کلی ميري»		Qasem Qala (Kala -Sam)		قاسم قلا «کلا – سم»
سيد عباس کلی «حاجي سيد عباس»		Kotkai	کوټ کي	Tor Kadar (Doki Kadi)		تور کدر «دوکي کدي»
Mulla Kota (Mullayan),		ملا کوټه «ملايان»		Faqir Jan Abad Kalai		فقير جان آباد کلی
Majlesa	مجلسه	Maskh Kota	مسخ کوټه	Tsapari Sabri		څپرۍ سبري
Dokai	دوکي	حاجي نورالله خان کلی		Piri Kalai	پيري کلی	کاريز بهرام
		Karolo (Karo)		کرولو «کرو»		احمد قول
لودويگ آدمک)						

د سبري کلي په ۱۹۱۴ز کال کې په لاندې ډول شرحه سوی دی: دا په خوست کې د متون د شمال په ۱۲ مايلۍ کې يو کلی دی. د دې کلي شاو خوا ډېـره ښه خړوبه ده او کرنيزې ځمکې کلي ته نږدې دي. (کينيدي)

صبرِ بالا: [43]: ۱۳ – ۳۴، ۱۸ – ۷۰ «ن»: دا د «آگام» [44] د شمال په نږدې ۲ مايلۍ کې د جلال آباد په ولسوالي کې يوکلی دی چې د چپريار د سيند د کيڼې غاړې په اوږدو کې موقعيت لري. استوگن وگړي: خوگياڼي او تاجيکان. (جنکينز اوسنۍ نقشې د «سبر» [45] نوم ښيي. لودويگ آدمک)

صبر پائـين: دا د صبر بالا د شمال په نږدې ۱ مايلۍ کې يو کلی دی. استوگن وگړي: خوگياڼي او تاجيکان.

* **سابي خيل:** [46] :۵۷ – ۳۴، ۱۸ – ۶۹ «ن»: دا د پروان په ولايت کې د «دشتِ بگرام» [47] په سيمې کې يو کلی دی.

سبز: دا يو ټيټ کوتل دی او هغه سړک ورباندې تـېـرېـږي چې له شيبر څخه مخ پر ختيځ راغلی دی. وگوری: «غوربند»

سبز: ۵۰ – ۳۴، ۳۹ – ۶۶ «ج»: دا د يخ ولنگ په ولسوالي کې يوه تنگه دره ده چې مخ پر شمال ختيځ راکوزه سوې او د «سچک» [48] له منځغري سره يو ځای کـېـږي؛ د دغو دواړو درو اوبـۀ سره راټولېـږي او دواړه په گډه سره يو لوی سيند جوړوي چې د يوۀ تـنگي له لارې چې «دهانِ گلي» [49] نومېـږي د بند امير درې ته ورغورځي. دلته يو شمـېـر

43 -SABAR -I -BALA
44 -Agham
45 -Sabre
46 -SAB I KHEL
47 -Dasht -i- Bagram area,
48 -Sachak glen
49 -Dahan -i -Guli

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولـئ

کوچني کلي دي چي تول په ګډه سره د «کیلي ګان»[50] په نوم یادېږي او د «کیریګو خمِ آبه هزاره ګانو» [51] ۳۰ کورنۍ په کې میشتي دي. د دهان ګلي د اوبو د بهیر په کیڼي غاړې کې یوه کوچنۍ کلا او یو شمېر سمڅې دي چي د وبنو، جوارو او نورو شیانو د زیرمه کولو لپاره او د غوایانو د ساتلو لپاره کارول کېږي.

د فیروز بهار- مزارشریف سړک، له فیروز آباد څخه ۲۷ مایله او له مزار شریف څخه ۳ مایله لیرې له سبز درې څخه له «سچک» سره د یو ځای کیدني له ټکي ۳ مایله پورې تېرېږي حال دا چي څلور مایله وړاندې سړک په خپله له سچک څخه تېرېږي. له دواړو منځغرو څخه یوه ډېره ښه لاره د دوی د یو ځای کیدني تر ټکي پورې راغلي او بیا له دې ځایه د دهانِ ګلي له لارې اساسي درې ته تللې ده. میټلند چي له کیلیګان څخه په دهان ګلي ختلي دی د دې ځای، د سبز او سچک د منځغرونو شرحه ورکوي: «د چهل برج له تنګي اوږدې درې څخه په شپږم مایل کې ښي لاس ته په تاویدلو سره د نیم مایل لپاره مو لاره د جوارو د پټیو له منځه ونیوله او د تنګي مدخل ته ورسیدلو. لاره ښي لاس ته تاوېږي. تقریباً ۳۰ فیټه ارته ده او په دواړو خواو کې ډېرین دیوالونه دي چي لاسرسی ورته نـهٔ سي کیدای. دا د ډېرو په بستر کې یوه تللي لاره ده چي په سختۍ سره تشخیص کیدای سي. له یوهٔ مایل (۷ مایلو) وروسته په دوه وو تنګو تنګیو ویشل کېږي او یو ناڅاپه ښي او کیڼ لاس ته تاوېږی. له دغو تنګیو کوز د سچک او سبز درې د اوبو د راټولیدلو ځایونه په ترتیب سره رارسېږي.

«مور د دې لپاره د سبز درې تنګي ته ورتېر سو چي «سنګِ نوشته» [52] یا ډبرلیکه وګورو څکه ماته ویل سوي ول چي دلته یوه ډبر لیکه سته. تنګي یوازې ۱۵ یارډه ارت دی او دواړو خواوو کې ئې دنګ عمودي ګړنګونه ولاړ دي، دا ګړنګونه د شاتو د مچیو د ځالي په شان سوري سوري سوي دي او کله ناکله د اوبو د خوځښت او فعالیت له کبله عجیب او غریب شکلونه غوره کړي. د مایل د ربعي له واټن وروسته زمور رهنما ودرید او په کیڼ لاس کې ئې یوهٔ ځای ته ګوته ونیوله چي له ډبرې تقریباً ۸ یا ۱۰ فیټه پورته وه. کله چي ښه مو په ځیر ورته وکتل نو د الفباء توري مو ولیدل او د لږ څـهٔ ستونزې په ګاللو سره پوه سو چي دا ډبرې پر مخ یوه لنډه کیندل سوې لیکنه ده. ما د ډبرلیکني کومه اوږده ښنـهٔ ونـهٔ لیدله او نـهٔ ما په خپله د لیکني د منځ په تشې کې نور توري ولیدل خو زما دفع دار راته وویل چي د دهٔ په باور پخوا وختونو کې همداسي لیکني وې. د لیکني معنی د «جنګِ اتالو» [53] ـ د اتالوک د جګړې ـ په معنی ده؛ دا لیکنه دومره لرغوني نـهٔ ده چي د ډېر اهمیت وړ دې وي. په ټوله کې دا لیکنه ماته نا امیده کوونکې وختله چي د دومره زیار په ګاللو ورته راغلو. تر تنګي پورې لاره ډېره ښه ده او له منځغري څخه د کوزې لارې په پرتلې ښه ده. داسي ښکاري له دې لارې څخه ډېر کار اخیستل کېږي.

«بیرته راوګرځیدم او د سچک د منځغري پر لور پر مخ لاړم. لاره ئې د زغم تر کچي ښه ده. د تقریباً نیم مایل مزل په وهلو سره منځغرۍ د سچک د درې د کوزنۍ انتها پر لور مخ خلاصی کېږي. دلته کیڼ لاس ته لږ کم عمق ځای راځي. د یو ځای کیدني په ټکي کې یو کوچنی کلی دی. له بل نیم مایل مزل وروسته (له کیلي ګان ۲ مایله لیرې) دره تر

---

50 -Kiligan
51 -Kirigu Kham -i -Aba Hazaras
52 -Sang Nawishta
53 -Jung Ataluk

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

۲۰۰ یارډو پورې پراخه کېږي او ارتوالی ئې په تدریج سره ډېرېږي. دا ځای دلته په سبزو تک شین دی او هم ټیټ قدي بوټي په کې سته.

«په دره کې مو د یونیم مایل په واټن مزل ته دوام ورکړ او له ځو کوچنیو کلیو څخه تېر سولو، او خپل کمپ ته راورسیدلو، زموږ کمپ د سیند پر غاړه په هغهٔ ټکي کې وو چې اساسي لاره له سیند څخه تېرېږي».

د سبز په منځغري کې کلي د «بامیانو» د ولسوالي) تر سرلیک لاندې راغلي دي. (میتلند)

سبز آب: [54]: دا د بابا په غرهٔ کې له بهسودو تر بامیانو پورې یو کوتل دی. ــ وګورئ: «جولا» په دې نوم یو کلی په ۴۲ ــ ۳۴، ۵۹ ــ ۶۷ «ج» کې موقعیت لري.

سبز آب: ــ ۳۴، ــ ۶۸: دا د بامیانو په ولایت کې یو کوچنی کلی دی چې د «کالو» [55] په منځغري کې واقع دی. دلته د هزاره ګانو پینځه کورونه دي. (امیر خان)

سبز آباد: ــ۳۴، ــ ۷۰: دا د جلال آباد په ولسوالي کې یو کلی دی چې د کابل د سیند په ښی غاړه کې د ظلم آباد او د «نغرک» [56] تر منځ واقع دی. استوګن وګړي: غلزي. (جنکینز)

* **سبزک**: ۵۳ ــ ۳۴، ۳۹ ــ ۶۷ «ن»: دا د بامیانو په ولایت کې د بامیانو د شمال لویدیځ په نېږدې ۱۲ مایلی کې په «درهٔ سبزک» کې یو کلی دی.

سبزل: وګورئ: قول ِ تبرغان [57]

* **سبز سنګ**: ۶ ــ ۳۳، ۳۱ ــ ۶۷ «ن»: دا د بامیانو په ولایت کې د ارغنداب په سویل ختیځ کې، «چوب ِ بوسید» [58] ته نېږدې یو کلی دی.

سبز دِه: ۳۸ ــ ۳۴، ۱۹ ــ ۶۹ «ن»: دا یوه غرنۍ لړۍ ده چې په ختیځ کې د کابل دښته له هغې ناهمواري لوړې سطحې څخه جلا کوي چې له منځه ئې سیند کوز په لغمان ورځي. (هولدیچ) اوسنی نقشې د «دِهٔ سبز داغ/ داګ ــ ژ» نوم ښیي. (لودویګ آدمک)

سبز دِه: ــ۳۴، ــ ۶۹: دا د کابل د شمال ختیځ په ۱۲ مایلی کې د پنجشیر د سیند د یوې څانګې په اوږدو کې یو کلی دی. (تورنتون)

نور بیا

* سبز جوی: دا د بامیانو په ولایت کې...

یادونه: قدرمنو لوستونکو! تاسو تر دغه لینک لاندې د ښاغلي آریا صاحب په آرشیف کې د لمړی ټوک، دویم ټوک،

54 -SABZAB
55 -Kalu glen
56 -Nagharak
57 -SABZAL SeeTABARGHAN (KOL-I)
58 -Chub -i -Busid

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په خیر و لولئ

دریم ټوک، څلورم ټوک، او د پنځم ټو: ټولي برخي لوستی شئ.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ